

УДК 636.1.082

Волгіна Н.В., кандидат с.-г. наук, доцент
Волков Д.А., доктор с.-г. наук, професор
Луганський національний аграрний університет, м. Луганськ, Україна

ЛІНІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ КОНЕЙ ЧИСТОКРОВНОЇ ВЕРХОВОЇ ПОРОДИ РІЗНОГО ТИПУ КОНСТИТУЦІЇ

Встановлено наявність розбіжностей за основними селекційними ознаками коней чистокровної верхової породи різного типу конституції в межах окремих ліній. За робочою продуктивністю визначено перевагу коней міцної конституції незалежно від їх лінійної належності. З відхиленням типу конституції в будь який бік від міцного (міцна суха, міцна з ознаками сирості, ніжна, груба конституція) спостерігається погіршення роботоздатності коней. За промірами загальна тенденція, коли коні міцної конституції переважають тварин ніжної та поступаються коням грубої конституції, встановлена в цілому по породі, повторюється тільки в лінії Дугласа.

Ключові слова: тип конституції, проміри, індекси будови тіла, роботоздатність, чистокровна верхова порода, лінія.

Розвиток і прогрес чистокровної верхової породи обумовлюється багатьма факторами, серед яких отримання видатних за продуктивними та племінними якостями коней, що стають засновниками ліній і родин. За твердженням Попової Н. [5], жеребці – представники ліній виконують подвійну функцію: одна – продовження своєї чоловічої лінії через синів, онуків і т.д., інша, не менш важлива – відтворення заводських маток, які приймають участь в отриманні видатних скакунів та продовжувачів і засновників нових ліній. Класичним прикладом цього є лінія Феларіса, про яку Вітт В.О. писав, що її не існувало, якби не дочки плідника Чосера, сина Сент Саймона.

Думки, що вирішальне значення для прогресу породи має генеалогія, індивідуальна і лінійна поєднувальність, а також практичний досвід та інтуїція селекціонера, додержуються і Балакшин О., Хотов В. [1].

Основною селекційною ознакою для коней чистокровної верхової породи є скаковий клас, покращення якого повинне поєднуватися з підвищенням міцності конституції коней [6]. При цьому, на думку Хотова В.Х. [8], єдиним об'єктивним критерієм оцінки скакового класу коня є стабільні перемоги і призові місця, які безперечно корелюють з особливостями екстер'єру, міцністю конституції, відмінним здоров'ям і жвавісною витривалістю. Не один кінь з недоліками не пройде жорстких іподромних випробувань [7].

Разом з тим, деякі автори [2-4, 9], особливості типу конституції коней пов'язують з приналежністю їх до ліній і внутрішньопородних типів. Тому, метою досліджень є визначення рівня розвитку основних селекційних ознак коней чистокровної верхової породи в залежності від їх типу конституції з врахуванням лінійної належності.

Робота проводилася в Луганському національному аграрному університеті відповідно до теми «Вдосконалення методів формування високопродуктивних

популяції сільськогосподарських тварин із врахуванням генетичних факторів і середовища» (№ державної реєстрації 0108U002638), в Стрілецькому кінному заводі Луганської області, в племінному репродукторі по вирощуванню коней чистокровної верхової породи ООО «ММК ім. Ілліча» Донецької області.

Методика досліджень. Для досягнення поставленої мети було використано поголів'я ставок народження 1980-2004 р.р. Визначено, що поголів'я коней чистокровної верхової породи представлено в Стрілецькому кінному заводі шістьма основними лініями (Феларіса, Турбійона, Рібо, Пласі, Дугласа, Мен О'Уора), в племрепродукторі ООО «ММК ім. Ілліча» трьома лініями (Дугласа, Турбійона, Норстен Дансера). За результатами оцінки типу конституції коней в межах ліній розподілено на групи: міцної, міцної сухої, міцної з ознаками сирості (сирість скакальних, путових суглобів, наливи), ніжної, грубої конституції.

У коней враховано позитивний рекорд в перерахунку на 1000 м; основні проміри (висота в холці, коса довжина тулуба, обхват грудей та п'ястка); індекси будови тіла (масивності, формату, костистості).

Результати та обговорення. Порівняння коней різного типу конституції за жвавистю доводить перевагу коней міцної конституції незалежно від їх лінійної належності (табл. 1).

Таблиця 1. Жвависть коней чистокровної верхової породи різного типу конституції в межах окремих ліній

Лінія	Тип конституції					
	міцна суха		міцна		міцна з ознаками сирості	
	n	$\bar{X} \pm s_x$, хв.сек; Cv, %	n	$\bar{X} \pm s_x$, хв.сек; Cv, %	n	$\bar{X} \pm s_x$, хв.сек; Cv, %
Стрілецький кінний завод						
Феларіса	8	1.04,1±1,04; 4,3	6	1.01,7±0,64; 2,5	-	-
Турбійона	-	-	3	1.04,6±0,32; 0,9	-	-
Рібо	-	-	4	1.01,7±0,41; 1,3	-	-
Пласі	3	1.03,8±0,83; 2,3	3	1.02,5±0,64; 1,8	-	-
Дугласа	3	1.04,7±1,49; 4,0	-	-	-	-
Мен О'Уора	-	-	-	-	3	1.05,9±1,99; 5,2
Племрепродуктор ООО «ММК ім. Ілліча»						
		ніжна		міцна		груба
Дугласа	7	1.04,1±1,04; 4,3	5	59,6±1,44; 5,4	6	1.04,1±0,82; 3,1
Турбійона	-	-	7	1.01,4±1,33; 5,7	-	-
Норстен Дансера	-	-	3	1.04,7±0,26; 0,7	-	-

Так, коні міцної конституції жвавіші за тварин міцної сухої – в лініях Феларіса (1,1 сек) і Пласі (1,3 сек), а також за тварин ніжної і грубої (4,5 сек, $P \geq 0,95$) – в лінії Дугласа.

При наявності у коней міцної конституції найбільш жвавими в Стрілецькому кінному заводі виявилися коні лінії Феларіса та Рібо з перевагою

над представниками інших ліній від 0,8 до 2,9 ($P \geq 0,999$) сек, в племрепродукторі – коні лінії Дугласа від 1,8 до 5,1 ($P \geq 0,99$) сек.

Разом з цим, при наявності у тварин ознак сирості кінцівок коні лінії Мен О'Уора за роботоздатністю поступаються тваринам як міцної, так і міцної сухої конституції (1,2...4,2 сек, $P \geq 0,90$), а також грубості типу конституції в лінії Дугласа – тварини поступаються представникам всіх ліній з міцною конституцією (0,3...0,6 сек).

Таблиця 2. Будова тіла коней різного типу конституції в межах окремих ліній

$$(\bar{X} \pm s_x, \text{ см, \%}, C_v, \%)$$

Лінія	Показник	Тип конституції		
		міцна суха	міцна	міцна з ознаками сирості
Феларіса	Висота в холці	162,8±0,45; 0,8	161,2±1,17; 1,8	-
	Довжина тулубу	164,0±0,27; 0,5	162,8±1,08; 1,6	-
	Обхват грудей	191,4±0,60; 0,9	187,7±0,88; 1,2	-
	Обхват п'ястка	20,19±0,09; 1,3	19,83±0,17; 2,1	-
	Індекс формату	100,8±0,16; 0,4	101,0±0,26; 0,6	-
	Індекс масивності	117,6±0,59; 1,4	116,5±0,91; 1,9	-
	Індекс костистості	12,40±0,06; 1,4	12,31±0,12; 2,3	-
Пласі	Висота в холці	161,7±0,88; 0,9	162,3±1,20; 1,3	-
	Довжина тулубу	163,7±0,88; 0,9	163,7±0,88; 0,9	-
	Обхват грудей	188,0±1,00; 0,9	186,3±0,88; 0,8	-
	Обхват п'ястка	20,00±0,0; 0	19,67±0,33; 2,9	-
	Індекс формату	101,2±0,01; 0	100,8±0,21; 0,4	-
	Індекс масивності	116,3±0,44; 0,7	114,8±1,35; 2,0	-
	Індекс костистості	12,37±0,07; 0,9	12,12±0,25; 3,5	-
Турбіона	Висота в холці	-	162,0±1,15; 1,2	161,7±1,20; 1,3
	Довжина тулубу	-	162,7±1,20; 1,3	163,3±1,45; 1,5
	Обхват грудей	-	183,0±2,89; 2,7	186,7±1,33; 1,2
	Обхват п'ястка	-	19,83±0,17; 1,5	20,83±0,44; 3,7
	Індекс формату	-	100,4±0,21; 0,4	101,0±0,20; 0,3
	Індекс масивності	-	112,9±0,98; 1,5	115,5±0,66; 1,0
	Індекс костистості	-	12,24±0,05; 0,7	12,89±0,37; 4,9
		<i>ніжна</i>	<i>міцна</i>	<i>груба</i>
Дугласа	Висота в холці	158,4±0,48; 0,8	162,0±0,55; 0,8	163,0±0,26; 0,4
	Довжина тулубу	159,6±0,72; 1,2	163,0±0,95; 1,3	163,8±0,65; 1,0
	Обхват грудей	187,3±1,63; 2,3	194,8±1,53; 1,8	196,2±1,30; 1,6
	Обхват п'ястка	19,71±0,15; 2,0	20,40±0,40; 4,4	20,67±0,25; 2,9
	Індекс формату	100,7±0,35; 0,9	100,6±0,39; 0,9	100,5±0,40; 1,0
	Індекс масивності	118,2±0,90; 2,0	120,2±0,94; 1,7	120,4±0,88; 1,8
	Індекс костистості	12,44±0,08; 1,6	12,59±0,23; 4,0	12,68±0,17; 3,2

Порівняння коней різного конституціонального типу за промірами в лінії Дугласа повторює встановлену нами в цілому по породі в обох дослідних господарствах загальну тенденцію, коли коні міцної конституції переважають тварин ніжної та поступаються тваринам грубої конституції (табл.2).

Різниця між кіньми ніжної і грубої конституції становить: за висотою в холці 4,6 см, довжиною тулуба 4,2 см, обхватом грудей 8,9 см, обхватом п'ястка 0,96 см, при $P \geq 0,99-0,999$.

При цьому, за індексом формату різниця між групами мінімальна (0,1-0,2%), а за індексами масивності (0,2-2,2%) і костистості (0,09-0,24) декілька більша з чіткою тенденцією збільшення у коней від ніжного до грубого типу конституції.

Деяке збільшення всіх промірів, окрім висоти в холці, спостерігається і в лінії Турбійона у коней міцної конституції з ознаками сирості кінцівок в порівнянні з тваринами міцної конституції. Різниця складає за довжиною тулуба 0,6 см обхватом грудей 3,7 см, обхватом п'ястка 1,0 см ($P \geq 0,90$).

Висновки. Таким чином, дослідження розвитку основних селекційних ознак коней чистокровної верхової породи різного типу конституції в межах ліній дозволяє зробити наступні висновки:

- встановлено перевагу коней міцної конституції незалежно від їх лінійної належності; при відхиленні типу конституції в будь який бік від міцного (міцна суха, міцна з ознаками сирості, ніжна, груба конституція) спостерігається погіршення роботоздатності коней;

- за промірами встановлена в цілому по породі загальна тенденція, коли коні міцної конституції переважають тварин ніжної та поступаються тваринам грубої конституції, повторюється тільки в лінії Дугласа, в інших лініях різниця за промірами тварин незначна та невірогідна.

Дослідження продовжуються в напрямку поглиблення методології оцінки типу конституції коней та пошуку об'єктивних показників, що його характеризують.

Література

1. Балакшин О. «Трижды венчаные» – генеалогия и влияние их на породу /Балакшин О., Хотов В. //Коневодство и конный спорт. – 1999. - № 4. – С.5-8
2. Балтакменс Р. Совершенствование латвийской упряжной породы /Балтакменс Р. //Коневодство и конный спорт. – 1984. - № 10. – С.22-23
3. Бобков Н.Ф. Вятская лошадь /Бобков Н.Ф. //Коневодство и конный спорт. – 2009. - № 1. – С.6-11
4. Горбуков М.А. Белорусская упряжная порода и ее становление //Горбуков М.А., Герман Ю.И., Чавлытко В.И., Даймеденок В.Н., Герман А.И. //Коневодство и конный спорт. – 2008. - № 1. – С.10-13

5. Попова Н. Современное состояние линии Фэллариса /Попова Н. //Коневодство и конный спорт. – 1982. - № 9. – С.39-40
6. Пэрн Э. Чистокровное верховое коннозаводство /Пэрн Э. //Коневодство и конный спорт. – 1982. - № 8. – С.8-11
7. Хотов В. Племенное использование Газолина II /Хотов В. //Коневодство и конный спорт. – 1989. - № 12. – С.13-14
8. Хотов В.Х. Нейтив Дансер – успешный продолжатель старой линии Фэллариса /Хотов В.Х. //Коневодство и конный спорт. – 2005. - № 3. – С.13-14.
9. Шамсиев А.Г. Внутрипородные типы лошадей таджикской верховой породы //Коневодство и конный спорт. – 2008. - № 6. – С.20

Summary

Linear features of different type constitution of thoroughbred horses / Volgina N.V., Volkov D.A.

The differences on the main selection trait of thoroughbred horses of different types constitutions within individual lines is set. At work productivity advantage of horses of strong constitution independent on the linear belonging is determined. Worsening of capacity at the deviation of type constitution in any direction from the strong (strong, dry, strong signs of damp, soft, rough) has been observed. In measurements general trend of superiority of the horses with strong constitution above tender animals and yield to rough constitution is established for the whole breed; it is repeated only in the Douglas line.

Key words: type of constitution, measurements, indexes of body, capacity of work, Thoroughbred, line.